

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BSA V – 021 – 365/12

Warszawa, dnia 5.11. 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu 06.11.2012

Pan
Lech CZAPLA

Szef
Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 9 października 2012 r., GMS – WP – 173 – 285/12 uprzejmie przesyłam uwagi Sądu Najwyższego do **obywatelskiego projektu ustawy o okręgach sądowych sądów powszechnych oraz o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski

Stanisław DĄBROWSKI

SĄD NAJWYŻSZY
BIURO STUDIÓW I ANALIZ
Pl. Krasieńskich 2/4/6, 00-951 Warszawa

Warszawa, dnia 5.11. 2012 r.

BSA V – 021 – 365/12

U w a g i

do obywatelskiego projektu ustawy o okręgach sądowych sądów powszechnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych

Przedstawiony do zaopiniowania projekt ustawy o okręgach sądowych sądów powszechnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych z dnia 31 maja 2012 r. został złożony w Sejmie RP jako projekt obywatelski przez Komitet Inicjatywy Ustawodawczej utworzony na podstawie ustawy z dnia 24 czerwca 1999 r. o wykonywaniu inicjatywy ustawodawczej przez obywateli (Dz. U. Nr 62, poz. 688). Został on podpisany przez ponad 100.000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu, co jest warunkiem złożenia projektu ustawy w tym trybie. Głównym celem proponowanych przepisów jest wprowadzenie regulacji, na podstawie której sądy, ośrodki zamiejscowe i wydziały zamiejscowe sądów tworzy się oraz znosi w drodze ustawy i w ten sam sposób określa się ich właściwość miejscową. Taką rolę spełniać ma zawarta w projekcie szczegółowa ustawa o okręgach sądowych sądów powszechnych, określająca te sądy, ośrodki i wydziały oraz okręgi sądowe i właściwość miejscową. Projektowana ustawa byłaby skorelowana z ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.; dalej: PUSP), co pozwoliłoby stworzyć kompleksową regulację ustawową funkcjonowania sądów powszechnych. W tym celu projekt przewiduje także nowelizację art. 10 PUSP przez dodanie § 4, zgodnie z którym sądy, ośrodki zamiejscowe sądów i wydziały zamiejscowe sądów tworzy się i znosi w drodze ustawy, oraz § 5 stanowiącego, że właściwość miejscową sądów oraz ich ośrodków i

wydziałów zamiejscowych określa się w drodze ustawy. Ustrój sądów powszechnych stałby się w ten sposób materia ustawowa, podczas gdy obecnie art. 20 pkt 1 PUSP zawiera w tym zakresie szerokie kompetencje dla Ministra Sprawiedliwości, który, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa (dalej: KRS), w drodze rozporządzeń tworzy i znosi sądy oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości. W brzmieniu znowelizowanym proponowaną ustawą przepis art. 20 pkt 1 USP ograniczałby upoważnienie Ministra Sprawiedliwości tylko do ustalania w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii KRS, obszarów właściwości sądów w zakresie wskazanym w art. 12 § 1b, art. 16 § 4b i art. 16 § 6 PUSP. Należy jednak zwrócić uwagę, że jeżeli w art. 16 § 6 PUSP projektodawcy zamierzają wprowadzić zmianę formy działania Ministra Sprawiedliwości z zarządzenia na rozporządzenie (tak w uzasadnieniu projektu - s. 3), wymaga to zmiany art. 16 § 6 PUSP, gdyż mowa w nim o formie zarządzenia, a art. 7 i 9 projektu nie przewidują jego nowelizacji.

Założenie projektu, że ustrój sądów powszechnych powinien zostać uregulowany w ustawie, należy uznać za słuszne i pożądane z uwagi na wymagania konstytucyjne. Zgodnie bowiem z art. 176 ust. 2 Konstytucji RP ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy. Proponowana ustawa przewiduje regulację ustroju sądów w zakresie ich tworzenia i likwidacji w trybie ustawy, a nie aktu podustawowego wydanego przez Ministra Sprawiedliwości. Nadanie tej regulacji rangi ustawowej zagwarantuje stabilność struktury wymiaru sprawiedliwości oraz niezależność sądów. Będzie stanowić rękojmię właściwej realizacji konstytucyjnej zasady nieprzenoszalności sędziów (art. 180 ust. 2 Konstytucji), która jest jedną z istotnych gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Pozytywnie należy ocenić treść art. 8 projektu, który przewiduje obowiązek Ministra Sprawiedliwości przedkładania Sejmowi co 5 lat w pierwszym kwartale informacji o funkcjonowaniu podziału terytorialnego państwa na okręgi sądowe sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, wraz ze wskazaniem potrzeb zmian tego podziału. Dzięki takiemu rozwiązaniu Minister Sprawiedliwości będzie mógł sygnalizować Sejmowi ewentualną potrzebę zmian i w ten sposób mieć wpływ na racjonalizację struktury sądów.

Projekt ustawy został przygotowany jako reakcja na zamierzoną przez Ministra Sprawiedliwości reorganizację sądów powszechnych zakładającą likwidację w drodze rozporządzenia znacznej liczby sądów rejonowych, która wzbudziła

uzasadnione protesty samorządów lokalnych i środowiska prawniczego. Minister Sprawiedliwości przygotował kolejne projekty rozporządzeń, pierwotnie przewidując zniesienie ponad 100 z 321 sądów rejonowych, a ostatecznie, w dniu 5 października 2012 r., wydał rozporządzenie w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych (Dz. U. poz. 1121), które z dniem 1 stycznia 2013 r. spowoduje likwidację 79 sądów rejonowych o limicie etatów do 9 sędziów włącznie. Minister obniżył wprawdzie z 12 do 9 liczbę sędziów, od której zależy zniesienie sądu rejonowego, przez co nieco zredukował liczbę sądów przeznaczonych do likwidacji w stosunku do swoich wcześniejszych zamierzeń, nie zrezygnował jednak z tego budzącego zasadnicze wątpliwości kryterium (zob. opinię Pierwszego Prezesa SN do projektów rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z marca 2012 r.). Skala reorganizacji sądów rejonowych, która ma nastąpić w wyniku wejścia rozporządzenia w życie, pokazuje, jak szerokie kompetencje ma w tym zakresie władza wykonawcza, podczas gdy Konstytucja uprawnienia w tym zakresie rezerwuje dla władzy ustawodawczej. Godzi to w zasadę podziału i równowagi władz zawartą w art. 10 ust. 1 Konstytucji. Upoważnienie Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzeń na podstawie art. 20 pkt 1 PUSP zostało z tych powodów zakwestionowane w dwóch wnioskach złożonych do Trybunału Konstytucyjnego: przez grupę posłów (wniosek z dnia 18 czerwca 2012 r., K 27/12) i przez KRS (uchwała Nr 216/2012 z dnia 19 lipca 2012 r., K 32/12), które zostaną rozpoznane pod wspólną sygnaturą K 27/12. Grupa posłów wniosła o zbadanie zgodności art. 20 pkt 1 PUSP z art. 176 ust. 2, art. 180 ust. 5 w zw. z art. 92 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 1 w zw. z art. 15 ust. 2 Konstytucji. KRS wniosła o stwierdzenie niezgodności art. 20 pkt 1 PUSP z art. 176 ust. 2 w zw. z art. 10 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1, art. 180 ust. 1, 2 i 5 Konstytucji, a także z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej odpowiednimi Protokołami (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.). Wprawdzie do chwili rozstrzygnięcia wniosków przez Trybunał Konstytucyjny domniemanie zgodności z Konstytucją stoi na przeszkodzie uznaniu, że art. 20 pkt 1 PUSP nie może być podstawą wydawania rozporządzeń przez Ministra Sprawiedliwości, niemniej poważne zastrzeżenia zgłoszone we wnioskach oparte są na argumentach natury konstytucyjnej przemawiających za uregulowaniem wspomnianej materii aktem rangi ustawowej.

Przedłożony do zaopiniowania projekt ustawy o okręgach sądowych sądów powszechnych zakłada, że ustawa ta tworzy sądy powszechne i reguluje podział terytorialny państwa na okręgi sądowe (art. 1 projektu). Ustala podział terytorialny państwa na okręgi sądowe sądów apelacyjnych, okręgowych i rejonowych, a okręgi te stanowią, z zastrzeżeniem art. 7, obszary właściwości miejscowej sądów powszechnych, obowiązujące przy rozpoznawaniu spraw zgodnie z przepisami ustaw regulujących postępowanie przed sądami powszechnymi (art. 2 ust. 1 i 2 projektu). Artykuły 3, 4 i 5 projektu tworzą odpowiednio: sądy apelacyjne, okręgowe i rejonowe i ustalają ich okręgi sądowe. W projekcie przewidziano załącznik do ustawy o okręgach sądowych sądów powszechnych, który zawiera rozgraniczenie obszarów właściwości sądów rejonowych obejmujących części miast Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Poznań, Szczecin i Wrocław. Zaproponowane w tym zakresie szczegółowe rozwiązania zasługują na aprobatę. Pozwalają co do zasady utrzymać obecną strukturę sądownictwa powszechnego, co odpowiada potrzebom społeczności lokalnych i zapewnia obywatelom należyłą realizację prawa do sądu, gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Ponadto nie bez znaczenia jest okoliczność, że w małych miejscowościach sądy rejonowe stanowią czynnik wzmacniający społeczności lokalne, umacniają środowiska inteligenckie i sprzyjają rozwojowi usług związanych ze świadczeniem pomocy prawnej. Pełnią ważną rolę kulturotwórczą, podnosząc prestiż miast, dlatego też nawet wiele siedzib sądów rejonowych powstało staraniem samorządów lokalnych. Pozytywnie należy również ocenić zaproponowane zmiany w zakresie właściwości miejscowej sądów, które pozwolą na jej lepsze dostosowanie do podziału terytorium państwa na powiaty oraz przyczynią się do wyrównania wielkości i obciążenia sądów.

Projekt zasługuje więc na aprobatę, zważywszy zwłaszcza, że powstał on przy udziale i zyskał ogromne poparcie lokalnych środowisk prawniczych oraz obywateli.

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 8 listopada 2012 r.

Cena 0,30 zł + 23% VAT

